

DNES V LN

10 NEJ GOLFOVÝCH
HŘIŠŤ V ČESKU

Stylový
magazín
Lidových
novin

esprit

LIDOVÉ NOVINY

STŘEDA 6. ČERVNA 2012

NEZÁVISLÝ DENÍK ZALOŽENÝ 1893

CENA 15 Kč (PŘEDPLATNÉ 13 Kč)

Jsem jen
mravenec
a čudla

Medicína & Věda

Student brání prales

Michal Gálik natočil dokument o plantážích na Borneu

Strana 19

Útoky na vědce

Logo anarchistické buňky, která napadla fyzika

Strana 20

STŘEDA 6. ČERVNA 2012

LIDOVÉ NOVINY

Jste obézní, zkuste rentgen pro koně

Dostat se k doktorovi není pro extrémně obézní lidi snadné, někdy jim musejí pomáhat i hasiči. Ani v nemocnici nemají tito pacienti vyhráno – nevejdou se do diagnostických přístrojů, do postelí ani na operační stoly. A tak je lékaři často posílají na veterinu, přístroje pro zvířata jsou totiž větší.

EVA VLČKOVÁ

Obézních lidí prudce přibývá, odborníci se nezdrahají mluvit o epidemii. V Česku se podle posledních průzkumů s nadváhou potýká 55 procent populace. A kromě toho, že kila navíc způsobují celou řadu nemocí, od cukrovky až po choroby páteře a kloubů, mohou také způsobit

TLUSTÍ

v Česku

se zaměřuje na chirurgickou léčbu obezity.

Přišli jsme o několik nosítek

Problém ale začíná už cestou do nemocnice. Podle lékařů to není tak dlouho, kdy jim stačila nosítka s nosností do 150 kilogramů. Ale ta už prý stačit přestala. „V současnosti jsou běžná nosítka o nosnosti do 180 kilogramů a začínáme požadovat nosítka s nosností do 240 kilogramů,“ konstatuje Marek Slabý, předseda Asociace zdravotnických záchranných služeb ČR. „O nejdna nosítka jsme už kvůli nadváze pacienta přišli,“ vysvětluje.

Pražská záchranka si kvůli těžkým pacientům dokonce pořídila speciální XXL sanitku. Má nosítka, která unesou až tři čtvrtě tuny. Manipulaci s nimi usnadňuje speciální nájezdová plošina a navíc, díky němuž se dají snadno vytáhnout do auta i s těžkým „nákla-

ka nekončí. Třeba takové měření tlaku bývá kvůli příliš krátké manžetě tonometru naprosto neřešitelný úkol. Problémem je i takzvaná nepřímá masáž srdce, tedy známé „pumpování“ hrudníku, která je u obézních pacientů jen velmi málo účinná.

Rentgenem pro zvířata snímají i lidi

A řetězec těžkostí nekončí ani v nemocnici, tedy pokud má otlýl tolik štěstí a vůbec jej tam přijmou. V poslední době totiž média přinesla celou řadu příkladů, kdy nemocnice pacienta kvůli hmotnosti odmítla operovat.

Úplně prvním problémem může být už diagnóza. Silná vrstva tuku v podkoží a tuk v břiše například zhoršují přesnost a přehlednost vyšetření ultrazvukem, nemluvě o vyšetření pohmatem. Potíže technického rázu mohou nastat také u počítačové tomografie (CT) nebo magnetické rezonance (MR).

Ať to má jakkoli

Student brání tropický prales

Chci ukázat, že jako spotřebitelé můžeme ovlivnit poptávku po palmovém oleji, říká **Michal Gálik**, student Přírodovědecké fakulty UK, který právě dokončil dokument o palmových plantážích vytěsňujících tropické pralesy na Borneu.

JOSEF MATYÁŠ

LN Není paradox, že palma olejnatá se začala ve velkém pěstovat na Borneu poté, co byl palmový olej vybrán jako vhodné biopalivo šetrné k životnímu prostředí?

To je hlavní argument společnosti, které plantáže zakládají. Ovšem bližší pohled ukazuje, že vykácením pralesa se odhalí rašeliniště dosud ukrytá pod korunami stromů a uvolní se obrovské množství oxidu uhličitého. Pěstování palmy olejnaté jako biopaliva tedy produkuje více CO₂, než spalování uhlí a dalších fosilních paliv. Uhlíkový dluh by plantáž vyrovnala, pokud by palmy plodily zhruba 150 let. Ale to je nereálné.

LN Proč?

Ukazuje se, že palmy zřejmě tak dlouho plodit nevydrží, viděli jsme asi dvacetiletou plantáž a tam už stromy pomalu odumíraly.

LN Kolik procent pralesa je vykáceno?

V letech 1990 až 2010 zmizelo asi 70 procent původních porostů. Když jsem na Borneu projížděl provincií Východní Kalimantan, která je více než dvakrát větší než Česká republika, viděl jsem už jenom ostrůvky pralesa. Některé jsou vyhlášeny jako chráněná území, ale v jejich okolí jsou rozlehlé plantáže od obzoru k obzoru.

LN Komu pralesy patří?

Na starosti je má ministerstvo životního prostředí. Za kácení a vypalování původních porostů uděluje i pokuty. Ale ty jsou tak nízké, že se palmové společnosti vyplatí zničit prales a načerno vysázet plantáže.

LN Proč je Borneo pro společnosti pěstující palmy olejnaté tak přitažlivé?

Především kvůli nedostatečnému monitorování ilegálních aktivit v pralese.

LN Ale když se někde kácí, tak si toho přece musí místní všimnout?

Paradox - kvůli palmovému oleji, ze kterého se vyrábí bionafta pro ekologičtější dopravu, se kácí původní tropické pralesy na Borneu. Michal Gálik, student Přírodovědecké fakulty UK sehnal 50 tisíc, odjel na Borneo do Východního Kalimantanu a natočil o tomto paradoxu dokument s názvem Zelená poušť.

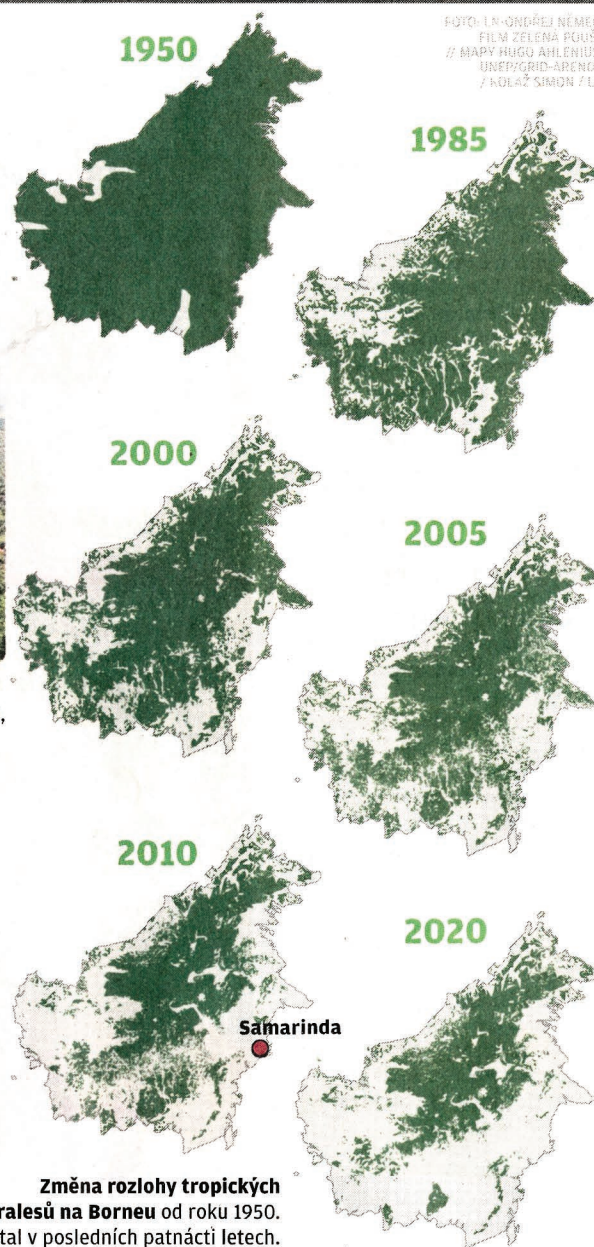
Původní prales se většinou vykácí nebo vypálí, o svoje domovy přijde mnoho zvířat, mezi nimi rovněž orangutani, kteří se bezradně potulují po vypálené ploše o rozloze mnoha čtverečních kilometrů. Výsledkem lidského zásahu jsou plantáže palmy olejnaté.

„Palmový olej se používá například pro výrobu chipsů, mnoha typů rostlinných tuků i do kosmetických výrobků, kdybychom omezili jejich spotřebu, můžeme zachránit kus pralesa,“

říká **Michal Gálik**, autor filmového dokumentu Zelená poušť.

Změna rozlohy tropických pralesů na Borneu od roku 1950.
Největší úbytek nastal v posledních patnácti letech.

padají na první pohled velmi pěkně, zvláště když jsou stromy vzrostlé, připomínají palmový ráj, ale je to velká hrozba pro místní přírodu i lidi v okolí.

LN Například?

Palmy se musí přihnokovat a při deštích se splachují jedovaté látky do řek, kde ovlivňují rozmnožování ryb. Místní obyvatelé, většinou zcela závislí na rybolovu, tak přicházejí o zdroj potravy. Zároveň se u nich projevují různé kožní choroby, protože vodu z řeky používají na koupání, mytí i vaření.

Mnoho lidí vnímá plantáže jako ohrožení, a proto velmi ochotně mluvili k tomuto tématu. Někteří požádali, abych s nimi nahrál krátký rozhovor v indonéštině a vyvěsil ho na YouTube. Není pro ně totiž vůbec jednoduché poslat například e-mail, a proto jsou velmi vděční, když mohou říct svůj názor.

LN Jak jste dostal nápad natočit filmový dokument právě o palmových plantážích?

Před rokem jsem se domluvil se Stanislavem Lhotou ze Zoologické zahrady v Ústí nad Labem, který se na Borneu dlouhodobě věnuje ochraně ekosystémů. Pak jsem sehnal peníze a odjel na dvouměsíční cestu.

LN Kolik vás cesta stála?

Letenka přes 22 tisíc, na Borneu jsem cestoval stopem nebo na lodi. Celý projekt včetně pobytu a zpracování filmu stál asi 50 tisíc korun.

LN Co chcete natočením filmu změnit?

Chci ukázat, že jako spotřebitelé můžeme ovlivnit poptávku po palmovém oleji. Zatím ho konzumujeme skoro každý den, protože je zhruba v polovině potravinářských výrobků, například v chipsech, sušenkách, margarínech. A málokdy je uveden na obalu. Evropský parlament už schválil, že do roku 2015 musí výrobci potravin uvádět, jaký druh oleje obsahuje. Pak by měli spotřebitelé šanci se rozhodnout.

LN Kde můžou zájemci film vidět?

Premiéra bude 14. června v 19 hodin na Přírodovědecké fakultě UK. Do konce června ho vyvěsím k bezplatnému použití na stránce Greendesertmovie.com

ZEPTĚJTE SE VĚDCŮ

Proč si zuby musí čistit jen člověk?

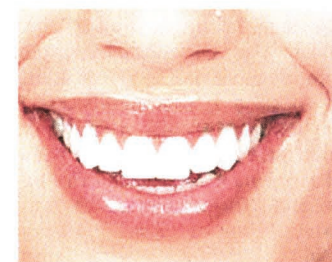
Otázka čtenáře Luboše Klabíka: Proč si člověk musí čistit zuby, když žádný jiný živočišný druh nemusí?

Odpovídá Marco Stella, kurátor Hrdličkova muzea člověka Přírodovědecké fakulty UK:

Lidský chrup se příliš neliší od zubů našich blízkých příbuzných, lidoopů. Ti se žijí především rostlinnou potravou (šimpanzi tu a tam uloví nějaké menší zvíře, ale většina jejich jídelníčku je vegetariánská). Také u lidských lovecko-sběračských etnik, ve kterých se vyvíjeli naši předci, tvoří masitá část potravy jen malou část jejich celkového jídelníčku.

Pro tyto lidi, a vlastně obecně pro všechny lidi před vynálezem pravidelné odborné zubní péče (tedy předtím, než se na Zemi objevili zubaři), je stav jejich chrupu velmi důležitou záležitostí. Například zánět zubu mohl být i smrtelný, ale můžeme se domnívat, že k takovým úmrtím nedocházelo tak často, protože zuby sloužily ke zpracování přesně takové potravy, na kterou byly za dlouhou dobu evoluce rodu Homo adaptovány. Ten, kdo neměl rovné zdravé zuby „sám od sebe“, dost pravděpodobně umřel dříve, než se stačil rozmnožit. Pokud se s ním ovšem někdo množit chtěl – povšimněme si, že hezké bílé zuby bývají považovány za atraktivní.

Situace kolem kvality zubů se radikálně změnila se vznikem a šířením zemědělství. Dramaticky se změnil jídelníček – přibýlo škrobů a cukrů (ty první jsou jen složitější varianta druhého). U zemědělských populací se setkáváme s výrazně horším stavem chrupu, cukr je totiž vynikající živná půda pro organismy, které narušují sklovinu, ochrannou vrstvu zubu. Připočteme ještě zvýšenou mechanickou abrazi – v různých drcených obilninách (mouce aj.) se vyskytoval nemalý podíl jemného písku, který zubům také příliš nepřídal.

Pohromu pak v tomto ohledu dokonal rafinovaný cukr, jehož konzumace se během poměrně krátké doby masově rozšířila. Zatímco ještě v 18. a 19. století byl